

SJÁLFBÆR NEVSLA OG FRAMLEIÐSLA

Í þessum kafla verður varpað ljósi á okkar framleiðslu- og neysluhætti. Auk þess verður fjallað um það sem þarf að gera til þess að stuðla að sjálfbærri framleiðslu og neyslu og hvaða áhrif við getum haft til að flýta fyrir þeim breytingum sem verða að eiga sér stað.

INNGANGUR

Við jarðbúar erum öll hluti af hringrás jarðarinnar og það sem við gerum hefur áhrif á annað fólk og umhverfið alls staðar á jörðinni. Áhrifin eru mismikil, til dæmis eftir því hvar við búum, hvað við eigum mikla peninga og hvað við erum gömul. Við erum öll neytendur en við erum líka svo miklu meira en það.

Neysla felur í sér allt sem við kaupum, borðum og notum á annan hátt.

Við erum neytendur bæði vegna þess að við viljum það og vegna þess að án þess er okkur varla hugað líf. Við þurfum til dæmis að borða og fæst okkar hafa tíma í daglegu lífi til þess að gera matinn okkar alveg frá grunni. Meira að segja þegar við gerum heimagerða pítu, þá er einhver annar búinn að rækta korn og mala hveiti fyrir okkur. Jafnvel þótt við gætum gert það sjálf þá þyrftum við bakaraofn til að baka pítsuna og það er ekki fyrir hvern sem er að búa hann til. Í bakaraofninn þarf ýmsar skráfur, málma, rafmagn, hnappa og fleira. Allt þetta þarf einhver að búa til og efnin sem þarf í það verk koma frá jörðinni.

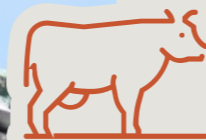

Allt sem við kaupum, borðum og notum kemur frá jörðinni. Allt sem er í kringum okkur, hefur jörðin útvegað. Fötin sem við klæðumst, matinn sem við borðum, tölvuna á heimilinu, sjónvarpið, fjarstýringuna og lengi mætti áfram telja. En heimili okkar á Norðurlöndunum litu allt öðruvísi út fyrir 100 árum síðan.

Umhugsunarefni:

Veltu því fyrir þér hvernig amma þín, afi eða aðrir af þeirri kynslóð lifðu.

- + Var jafn mikið dót á heimilinu?
- + Hvernig leit eldhúsið út? Heldurðu að það hafi verið til hrærivél og blandari?
- + Áttu þau jafn mikið af fötum og fólk í dag?

Með aukinni tækni og framþróun í samfélaginu hafa kröfur okkar og tækifæri aukist mikið. Alla jafna er að finna mun meira af fötum, framandi matvælum og tækjum á heimilum Norðurlanda í dag en áður. Það er ekki svo langt síðan fólk þurfti að afla sér eigin matvæla, t.d. með því að veiða sér í soðið eða mjólka kúnna á bænum. Föt voru unnin úr ull sem kom af kindunum af bænum og símar voru ekki einu sinni til á hinu hefðbundna heimili á Norðurlöndunum. Framleiðslan og neysla okkar haldast í hendur og hefur hún aldrei verið meiri en nú.

Í dag vitum við meira en áður um þau áhrif sem lífstíll okkar hefur á jörðina. Mikilvægt er að við þekkjum öll áhrifin og kunnum að bregðast við þeim (sjá kafla um loftslagsbreytingar). Heimsmarkmið 12 krefst þess að unnið verði að sjálfbærri framleiðslu og neyslu í náninni framtíð.

AÐ TAKA, BÚA TIL, NOTA OG HENDA

Í þessum kafla verður fjallað um ósjálfbæra framleiðslu og neyslu. Farið verður yfir þær breytingar sem hafa átt sér stað á líferni okkar frá iðnbyltingunni og hvernig þær breytingar hafa áhrif á okkur í dag.

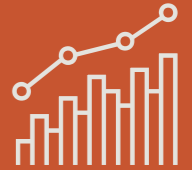
Sögulegt samhengi neyslu og framleiðslu

Framleiðsla og neysla í heiminum hefur breyst mikið á síðustu 200 árum. Breytingarnar má rekja til iðnbyltingarinnar, þegar fólk flutti úr sveitum í borgir og tækniframfarir voru gífurlegar. Á þessum tíma fór mannkynið að nota jarðefnaeldsneyti sem orkugjafa í auknum mæli. Á stuttum tíma hefur meðal ævilengd manna í heiminum lengst um rúmlega 20 ár og dánartíðni barna hefur lækkað mikið. Auk þess lifa mun fleiri við velsæld nú en áður. Nú á dögum er mun auðveldara að nálgast allt sem hugurinn girnist og kröfur okkar hafa aldrei verið meiri. Á síðustu áratugum höfum við aukið framleiðslu og neyslu okkar óskaplega.

Í þessari þróun hefur mannkynið gengið skarpt á auðlindir jarðar með ofnýtingu og mengun. Afleiðingar iðnbyltingarinnar á umhverfið og mannfólkið voru fæstum fyrirsjáanlegar á þeim tíma sem hún byrjaði en þær hafa á síðustu áratugum orðið æ sýnilegri (sjá kafla um loftslagsbreytingar).

Ósjálfbær neysla og framleiðsla haldast í hendur. Krafa um hagnað hefur knúið áfram ósjálfbærar aðferðir við framleiðslu. Framleiðendur velja gjarnan ódýrustu leiðina og því miður er hún oftast ekki sú sjálfbæra. Neysla fólks fyrr á tímum uppfyllti aðallega grunnþarfir eins og mat, drykk, húsnæði, klæði, svefnaðstöðu og lækniþjónustu. Í dag hafa flest okkar í ríku löndunum aðgang að öllum þessum grunnþörfum. Neyslan litast því meira af öðrum löngunum okkar, sem tengjast oftast ekki áherslu samfélagsins á hagnað og ofneyslu. Það eru óraunhæfar kröfur til lengri tíma. Ósjálfbærar framleiðsluáferðir og ofneysla valda loftslagshamförum, tapi á líffræðilegum fjölbreytileika og mengun.

Tólfta heimsmarkmið Sameinuðu þjóðanna um sjálfbæra þróun gengur út á að við lærum af mistökum okkar og tryggjum ábyrga neyslu og framleiðslu sem fyrst. Með markmiðinu er ætlunin að fara betur með náttúruauðlindir jarðar, minnka matarsóun og efnamengun, stuðla að sjálfbærri starfsemi fyrirtækja og auka meðvitund fólks um það hvernig það getur lifað í sátt við náttúruna. Mikil áhersla er lögð á að rík lönd, eins og Ísland og hin Norðurlöndin, séu í fararbroddi breytinganna. Öll rík lönd í heiminum bera mikla ábyrgð á loftslagsvandanum vegna þess að þau menga langmest.

Ósjálfbær neysla og framleiðsla

Ekkert verður til úr engu, allt kemur úr náttúrunni og fer aftur til náttúrunnar. Þannig er hreyfing allra lífvera og efna í stöðugum hringrásum (sjá kaflann um sjálfbærni í náttúrunni). Maðurinn er hluti af náttúrunni og var upphaflega hluti af þessum náttúrulegu hringrásum en raunveruleikinn í dag er annar.

Með sjálfbæra nýtingu að leiðarljósi myndum við fella jafn mörg tré og gætu vaxið upp á nýtt og án þess að trufla samspil lífvera og annarra efna í skóginum. Við ræktun á mat myndum við passa upp á frjósemi jarðvegs og lífbreytileika og að nota ekki skaðleg efni sem geta safnast upp í umhverfinu. Framleiðsla og úrgangur úr einni hringrás er hráefni fyrir þá næstu og svo koll af kolli. Þannig er t.d. búfjáraðurði (kúk og hland úr búfé) safnað saman og síðan dreift á túnin sem áburði er gefur plöntum næringu og viðheldur frjósemi jarðvegs. Lífrænn úrgangur (matarleifar) geta orðið að góðri næringu fyrir grænmetisgarðinn með því að búa til moltu.

Það ríkir mikið óréttlæti og ójöfnuður í dreifingu og útteilingu á neysluvörum, bæði innan og milli landa (sjá kafla um mannréttindi). Auðlindir jarðar eru takmarkaðar og við í ríku löndunum höfum ekki

LÍNULEGT HAGKERFI

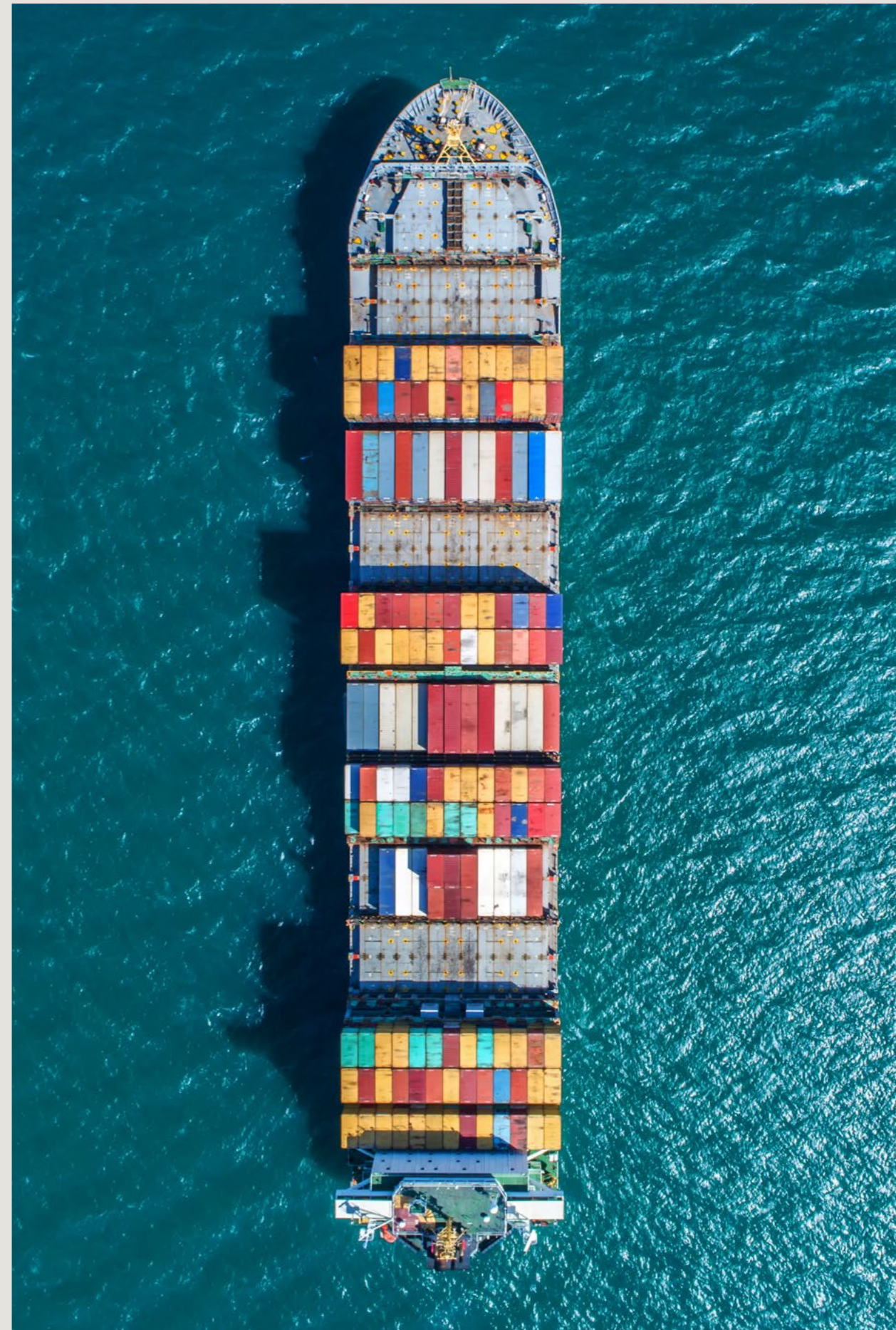
Í staðinn fyrir að vinna með hringrásum náttúrunnar höfum við byggt upp línulegt hagkerfi þar sem við tökum efni úr náttúrunni, framleiðum eitthvað úr því, notum það í ákveðinn tíma og hendum því svo. Úrganginn er oft erfitt að endurnýta og endurvinna þannig að hann verður ekki áfram hráefni í hringrásum náttúrunnar. Þess í stað safnast hann upp og getur verið skaðlegur náttúrunni, eins og t.d. raftækjaúrgangur.

Sjálfbærni felur m.a. í sér að við nýtum náttúrulegar auðlindir jarðarinnar á þann hátt að þær geti endurnýjað sig.

einungis ofnýtt og mengað auðlindir okkar heldur einnig annarra fátækari þjóða. Skoðum einfalt dæmi – fötin sem við klæðumst. Í dag eru enn þá einstaklingar á lífi sem hafa kynnst því að fötin voru aðallega framleidd úr efni sem kom frá heimabænum, til dæmis úr ull. Svo breyttist þetta smátt og smátt og fötin sem við klæðumst í dag hafa oft langa ferðasögu áður en þau koma í fataskápinn okkar. Hinn dæmigerði stuttermabolur í dag byrjar sitt „líf“ á bóndabæ í Bandaríkjunum, Kína eða á Indlandi þar sem bómull er framleidd með notkun á miklu vatni, tilbúnum áburði og oft skordýraeitri. Bómullin er síðan hreinsuð, pakkað saman og flutt til annars lands þar sem unnið er áfram með hann og búið til efni. Það er síðan flutt í lönd þar sem hægt er að finna ódýrt vinnuafl eins og í Bangladess eða Kína. Þar er efnið saumað saman og stuttermabolurinn útbúinn. Að lokum er varan flutt til ríkra landa eins og Norðurlandanna þar sem við kaupum bolinn í verslun.

Gífurlegur munur er á neysluhegðun milli ríkra og fátækra. Ríkasta 1% jarðarbúa á meiri auð en hin 99% til samans og því ríkari sem þú ert því meira ert þú líka að menga (meira um óréttlæti og réttlæti í kafla um mannréttindi).

Þriðjungur matvæla í heiminum endar í ruslinu. Maturinn kemur iðulega frá fátækari löndum þar sem fleiri þjást af hungri. Við í ríkum löndum erum jafnvel að henda mat sem var framleiddur í fátækum löndum og nálægt fólki sem þjást af hungri.

Til umhugsunar

- + Er mikil matarsóun á þínu heimili?
- + Hvaða matur endar oftast í ruslinu heima hjá þér? Hvers vegna?
- + Hvar var maturinn sem endar í ruslinu framleiddur?
- + Hvað gætir þú gert til þess að bregðast við stöðunni?

Hvernig vitum við hvað við mengum mikið?

Vistspor er aðferð til að mæla hversu mikið maðurinn hefur gengið á auðlindir jarðar, s.s. hversu hratt og mikið hann nýtir þær og býr til úrgang, borið saman við það hversu hratt og mikið náttúran getur endurnýjað þessar auðlindir og tekið við úrganginum. Vistspor segir til um það haf- og landsvæði sem við þurfum til að standa undir neyslunni okkar. Því meiri sem neyslan er því stærra er vistsporið.

Ef allir lifðu eins og Íslendingar myndum við þurfa að minnsta kosti 6 stjörnur eins og jörðina til þess að standa undir neyslu okkar. Munur á vistspori þjóða er mikill og endurspeglar ójöfnuð heimshluta. Á Norðurlöndunum er vistsporið frekar hátt á meðan það er lágt í mörgum löndum Afríku og Suður-Asíu. Meðal vistspor landa í heiminum í dag er 1,7 jarðir.

Með þessum lifnaðarháttum okkar lifum við ekki innan þeirra þolmarka sem náttúran gefur, heldur lifum við á yfirdrætti, það er á kostnað komandi kynslóða. Það þýðir að mannkynið notar á hverju ári meira af auðlindum en jörðin getur endurnýjað á sama ári. Þetta hefur ekki alltaf verið svona en í kringum 1970 fór mannkynið að byrja að lifa á yfirdrætti.

Í ÁTT AÐ SJÁLFBÆRRI FRAMLEIÐSLU OG NEYSLU

Í þessum kafla verður fjallað um fjölmargar mögulegar lausnir í stöðunni. Enginn getur allt en allir geta eitthvað. Sumar lausnirnar þurfa að koma frá stjórnvöldum á meðan aðrar þeirra byrja með okkur sjálfum.

Í fullkomnu hringrásarhagkerfi myndu framleiðendur taka allar sínar vörur aftur og endurnýta hráefnin. Með hringrásarhagkerfinu færum við okkur frá línulegu hagkerfi. Við getum hannað flestar vörur á þann hátt að þær endist lengur, hægt sé að gera við þær, endurnýta stærsta hlutann og endurvinna afganginn. Við þurfum ekki að eiga alla hluti heldur getum við leigt vörur eins og t.d. þvottavélar og skilað þeim til framleiðenda ef þeir eru hættir að virka.

Hringrásarhagkerfið er ein af mörgum breytingum sem þurfa að eiga sér stað til að stuðla að sjálfbærri framleiðslu og neyslu. Hér eru nefndar nokkrar fleiri breytingar:

HRINGRÁSARHAGKERFI

Er hagkerfi þar sem vörur, hlutir og efni halda verðmæti sínu og notagildi eins lengi og mögulegt er. Þau hráefni sem notuð eru myndu þá ekki enda sem úrgangur í náttúrunni. Þess í stað væru hráefnin endurnýtt.

Hringrásarhagkerfið er ein af mörgum breytingum sem þurfa að eiga sér stað til að stuðla að sjálfbærri framleiðslu og neyslu. Hér eru nefndar nokkrar fleiri breytingar:

- + Nýta auðlindir á sjálfbæran hátt og virða að þær eru takmarkaðar
- + Nota aðra mælikvarða en hagvöxt til að meta velgengni þjóðar
- + Framleiða og neyta minna
- + Gæta réttlætis í nýtingu og dreifingu auðlinda
- + Þeir sem nýta auðlindir og menga borgi sanngjarnt verð fyrir það
- + Hröð skipti úr notkun jarðefnaeldsneytis yfir í endurnýjanlega orkugjafa
- + Skýrar reglur um starfshætti fyrirtækja varðandi sjálfbæra nýtingu og framkomu við starfsmenn
- + Endurhugsa, afpakka, einfalda og kaupa minna, endurnýta, endurvinna (sjá bls 94)

Það er í höndum stjórnvalda og fyrirtækja að koma flestum ofangreindum breytingum á laggirnar. Ríkin þurfa að setja lög og reglur til að koma þessu í lag. Í fullkomnum heimi gætu einstaklingar treyst því að það sem er framleitt hafi ekki skaðleg áhrif á fólk, dýr eða náttúruna.

Grænþvottur

Í kringum okkur eru allskyns upplýsingar um hitt og þetta sem okkur er talin trú um að sé umhverfisvænt. Nauðsynlegt er að beita gagnrýnni hugsun á þessar upplýsingar og velta sannleiksgildinu fyrir okkur. Grænþvottur á sér stað þegar fyrirtæki, stjórnvöld eða stjórnmalaflokkar villa um fyrir fólki með því að sýnast vera umhverfisvænni en þau raunverulega eru.

Dæmi um grænpvott

- + Vara er markaðsett með óljósum staðhæfingum um umhverfisáhrif sem erfitt er að sanna.
 - + Fyrirtæki eyðir meiri tíma í að fullyrða um að það sé grænt heldur en það eyðir í að innleiða viðskiptahætti sem lágmarka neikvæð umhverfisáhrif.
 - + Upplýsingum um mengun er leynt fyrir almenningi til þess að afurð virðist umhverfisvænni.
 - + Almennigur er sannfærður um að vara sé umhverfisvæn með því að bera hana saman við verri valkost af sömu gerð.
 - + Aðili gerir mikið úr framlagi sínu til umhverfismála sem er þó lítilvægt, borið saman við þann skaða sem aðili veldur og er haldið leyndum.
 - + Settar eru fram staðhæfingar um umhverfisvænleika sem eru einfaldlega rangar.
-

Við þurfum alltaf að beita gagnrýninni hugsun á auglýsingar. Rafmagnsbíll er vissulega umhverfisvænni en bensínbíll en það er þó enn umhverfisvænna að velja annan samgöngumáta á borð við hjól, strætó eða að fara fótgangandi þegar það hentar. Að sama skapi er nestisbox úr bambus vafalaust umhverfisvænna en álíka box úr plasti. En ef þú átt hins vegar nú þegar nestisbox úr plasti, þá er umhverfisvænast fyrir þig að nota það áfram á meðan það endist.

Hvað getum við gert?

Til þess að koma á mikilvægum breytingum í átt að sjálfbærri þróun eins og Sameinuðu þjóðirnar kveða á um þarf bæði öflugar aðgerðir stjórnvalda og breytingar á okkar eigin hugsunarhætti og lífsmynstri. Slíkar breytingar tengjast m.a. gildum okkar og viðhorfum auk getu og vilja okkar til aðgerða.

Öll getum við haft mjög mikil áhrif á neysluna í okkar eigin lífi. Auk þess getum við hvatt aðra til aðgerða og komið málefnum á dagskrá stjórnvalda. Byrjum á því að skoða hvað það er í okkar eigin lífi sem hefur áhrif.

Hver eru gildin okkar og hvernig tengjast þau neyslu?

Það mikilvægasta af öllu er að skoða gildin okkar því neysla mótast af þeim og út frá þeim getum við sett okkur markmið í lífinu. Hvað skiptir okkur mestu máli, fyrir hvað stöndum við? Hvaða eiginleika metum við í fari annarra og viljum hafa sjálf? Það eru gildin okkar. Það góða við gildi er að það má velja sér mörg til þess að fara eftir.

Að vera meðvitaður um gildi sín og og minna sig reglulega á þau getur skipt miklu máli við að stuðla að sjálfbærri þróun. Við erum meira en bara neytendur og verðum að vera meðvituð um það og lifa eftir því.

Ef virðing væri eitt af þínum gildum í lífinu, hvaða afstöðu tækir þú til eftirfarandi staðhæfinga? Rétt eða rangt?

-
- + Það er allt í lagi að ég hendi rusli í hafið, það er hvort sem er svo lítið og hafið er svo stórt.
 - + Það skiptir mig máli að vita að sá sem bjó til stuttermabolinn minn fékk mannsæmandi laun.
-

Virðing felur í sér að við setjum okkur í spor annarra, með velvild í huga og skoðum málin frá sjónarhorni annars aðila. Virðing er að fara vel

með jörðina og koma vel fram við aðra. Með því að stuðla að verndun jarðarinnar berum við virðingu fyrir henni. Ef virðing er okkur efst í huga er ójöfnuður gegn innri sannfæringu okkar.

Gildið nægjusemi er líka lykilatriði í því að stuðla að sjálfbærri framleiðslu og neyslu. Ef nægjusemi væri eitt af þínum gildum í lífinu, hvaða afstöðu tækir þú til eftirfarandi staðhæfinga? Rétt eða rangt?

+ Ég get keypt mér hamingju.

+ Ég hef ekki þörf á því að kaupa mér sífellt meira. Það sem ég á nægir mér.

+ Ég hugsa jákvætt og er þakklát/ur fyrir það sem ég á.

+ Mig skortir ekkert þannig séð en ég er sífellt að hugsa um það næsta sem ég ætla að kaupa mér.

Getur þú nefnt dæmi um það sem gerir þig hamingjusama/n og tengist ekki neinum hlutum?

Einstaklingsframtakið

Margt getum við sjálf gert til þess að hafa áhrif á umhverfismálin og sjálfbæra þróun og minnka þannig vistsporið okkar. Neysluþríhyrningur Landverndar er hannaður til þess að hjálpa einstaklingum við nákvæmlega þetta.

Endurhugsum

Það mikilvægasta sem við gerum til þess að draga úr eigin neyslu er að endurhugsa hana. Hvað erum við að kaupa og nota og af hverju? Er eitthvað af því óþarfi? Manstu eftir einhverju sem þú hefur keypt þér sem þú notaðir lítið sem ekkert?

Mataræðið er eitt af því sem við getum endurhugsað. Það þýðir ekki að við ættum að borða minna, heldur skiptir mestu máli hvað við borðum og hvort við erum að henda mat. Matur er misjafnlega umhverfisvænn og einn þriðji af framleiddum mat fer í ruslið. Það er eins og þú myndir fá þér þrjá skammta af hádegismat og henda einum strax í ruslið áður en þú sest við borðið og snæðir.

Þegar við kaupum eitthvað inn er góð regla að skoða hvort varan samræmist okkar gildum. Frá hvaða landi kemur varan? Fær starfsfólkið í framleiðslunni mannsæmandi laun? Hefur varan þungt vistspor? Hvaða áhrif hafði varan á velferð dýra? Oft getur verið erfitt að finna svörin við öllum spurningum okkar. Til þess að einfalda okkur valið er gott að þekkja viðurkennd umhverfismerki sem segja til um t.d. framleiðsluhætti, umhverfisáhrif og mannréttindi.

Það að endurhugsa neysluna felur líka í sér að skoða ferðalögin sem við förum í og hvernig við ferðumst. Förum við til dæmis á bíl í skólann eða hjólum við? Förum við í margar styttri utanlandsferðir á ári eða eina lengri? Allt þetta hefur áhrif á vistsporið okkar.

Afpökkum

Með því að afþakka allan óþarfa spörum við okkur tíma, þar sem við þurfum ekki að finna pláss fyrir óþarfan eða finna út hvernig á að skila honum til endurvinnslu þegar þar að kemur. Færð þú stundum óþarfa í jólagjöf eða afmælisgjöf? Gott ráð er að segja öllum gestum hvað þú raunverulega vilt fá að gjöf. Ertu að safna þér fyrir einhverju? Láttu

mömmu og pabba segja öllum frá. Það eykur líkurnar á því að þú fái pening fyrir því sem þig langar í og minnkar líkurnar á að þú fái óþarfa í gjöf. Svo má líka velja gott málefni og styrkja góðgerðasamtök fyrir gjafaupphæðina.

Einföldum og kaupum minna

Með því að einfalda og kaupa minna spörum við pening og þurfum sjaldnar að taka til. Nokkur ráð sem hjálpa þér við þetta skref eru:

-
- + Förum vel með hluti svo þeir endist lengur.

 - + Söfnum fyrir gæðavörum og fötum sem endast lengi, í stað þess að kaupa ódýr föt og vörur sem endast stutt.

 - + Ef þig langar að kaupa eitthvað er gott að bíða í nokkra daga og sjá til hvort löngunin endist.

 - + Forðumst að fara svöng að versla.

Endurnýtum

Það eru mikil verðmæti í hlutunum, jafnvel þó við séum hætt að nota þá. Föt er hægt að gefa eða selja áfram, eða nota efnið til þess að sauma eitthvað glænýtt. Sama má segja um hluti. Raftækjum má stundum skila til framleiðanda eða aðila sem gerir þau upp og selur aftur.

-
- + Kaupum notað frekar en nýtt.

 - + Fáum hluti lánaða í stað þess að kaupa þá.

 - + Leigjum hluti sem við þurfum aðeins til skamms tíma.

 - + Gefum gömlum hlutum nýjan tilgang með því að breyta þeim í eitthvað annað.

 - + Gefum það sem við notum ekki lengur, t.d. föt, leikföng og hverskyns hluti til þeirra sem gætu notið góðs af því.
-

Endurvinnum

Endurvinnsla er vissulega mikilvæg en við ættum bara að endurvinna það sem við getum ekki afþakkað, sleppt því að kaupa eða endurnýtt. Þegar við þurfum að kaupa eitthvað í umbúðum sem þarf að endurvinna, getum við í það minnsta valið að kaupa það sem raunverulega er hægt að endurvinna. Skoðið umhverfismerkin á vef umhverfisstofnunar til að vita meira.

Áhrif okkar á stjórnvöld og fyrirtæki

„Þú ert aldrei of smár til að geta haft áhrif“ – eru mikilvæg orð hennar Gretu Thunberg. Hún hefur svo sannarlega sýnt það í verki með því að eiga stóran þátt í þeirri miklu alþjóðlegu hreyfingu ungs fólks í baráttu fyrir alvöru loftslagsaðgerðum. Hún er gott dæmi um að venjulegt fólk getur haft mikil áhrif á breytingar í samfélaginu.

Við getum öll haft áhrif. Breyting á eigin gildum og neyslu er mikilvægur upphafspunktur nauðsynlegra kerfisbreytinga. En áhrif okkar geta náð enn lengra. Einstaklingar geta skapað mikinn þrýsting á fyrirtæki, stjórnmalafólk og aðra einstaklinga. Áhrif okkar margfaldast þegar okkur tekst að hafa áhrif á aðra.

Við getum kosið að hafa áhrif á aðra sem einstaklingar eða hluti af heild, eins og í grasrótarhreyfingu. Við getum einnig tekið þátt í eða hrundið af stað átaksverkefnum.

Grasrótarhreyfing er samtök fólks sem berst fyrir ákveðnum málstað utan hefðbundinna stjórnmalaflokka. Máttur grasrótar getur verið mikill ef fólk innan hennar vinnur saman að settu markmiði. Dæmi um slík samtök á Íslandi eru Ungir umhverfissinnar og Landvernd. Dæmi um átaksverkefni eru Plastlaus september og Vakandi.

Hvaða atriði myndir þú leggja áherslu á varðandi sjálfbærni? Veldu að minnsta kosti eitt af listanum:

- + Það þarf að taka á matarsóun á heimilum og í fyrirtækjum landsins.
- + Þeir sem menga eiga að borga fyrir það eða hætta því.
- + Vörur á ekki að framleiða nema með sjálfbærum hætti.
- + Allir eiga að fá mannsæmandi laun fyrir þá vinnu sem þeir stunda.
- + Óþarfa umbúðir eiga að heyra sögunni til.

Þegar þú hefur valið af minnsta kosti eitt atriði á listanum hér að ofan, skaltu íhuga hvernig þú gætir komið því á framfæri. Hér koma nokkur dæmi um það sem þú getur gert:

- + Senda póst á fyrirtæki í landinu.
- + Skrifa grein og birta hana í fjölmiðlum.
- + Vekja athygli á málefningu á samfélagsmiðlum.
- + Boða til friðsælla mótmæla.
- + Halda listrænan gjörning um málefnið.
- + Senda opinbera áskorun um breytingar.
- + Óska eftir fundi með stjórnvaldaflokkum eða ríkisstjórn um málefnið.
- + Búa til undirskriftalista og fá fólk til að skrifa undir sem er sammála málefningu.

LOKAORÐ

Með því að vinna að sjálfbærri framleiðslu og neyslu erum við einnig að vinna að mörgum öðrum markmiðum. Eins og t.d. að minnka fátækt og hungur, bæta heilsu og vellíðan, auka jöfnuð og jafnrétti, draga úr losun koltvísýrings CO₂ og minnka önnur neikvæð umhverfisáhrif og auka líkur á friði og réttlæti, svo fátt eitt sé nefnt.

Það er áskorun að snúa við blaðinu og stefna í átt að sjálfbærara samfélagi. Mörg mál, eins og loftslagsmál geta verið ógnvekjandi, yfirþyrmandi og flókin. Hræðslan má þó ekki leiða til þess að við förum í afneitun og stingum höfðinu í sandinn. Við þurfum að trúá því einlæglega að við getum og ætlum að breyta heiminum til batnaðar. Með því að láta aðgerðirnar tala getum við tekið á loftslagskvíðanum og búið til eitthvað jákvæðara og áhrifameira. Bjartsýni gefur okkur styrk, þor og kjark til að hafa áhrif og við þurfum að vera staðföst til að hafa úthald og hugmyndaauðgi til þess að finna og feta nýjar leiðir að framtíðarsýn um umbreytingu samfélaga. Þegar fólk finnur sig sem hluta af lausninni fær það styrk og gleði.

Góð leið til þess að finna út hvaða aðgerðir þú vilt leggja áherslu á til þess að vera hluti af lausninni er að spyrja sig eftirfarandi spurningar:

-
- + Hverju hefur þú áhyggjur af?

 - + Hvað myndir þú vilja sjá gerast?

 - + Hvað getur þú gert í þessu máli?

Brettum upp ermarnar og höfum í huga að: „Enginn getur gert allt en allir geta gert eitthvað!“